

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Toviariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Toviariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Toviariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Na naslov c. kr. državnega pravdnistva.

C. kr. državnemu pravdnistvu naznanjamo, da pozivlja „Slovenec“, politički list za slovenski narod, ki ga tiska „Katoliška tiskarna“ v Ljubljani, ki mu je izdajatelj dr. Ignacij Žitnik, odgovorni urednik pa Ivan Štefe, v svoji 75. številki dne 1. t. m. in v svoji 77. štef. z dne 4. t. m. zopet na bojkot proti „Učiteljski tiskarni“, proti „Zvončku“, „Popotniku“, „Domačemu ognjišču“, „Slovenskemu Ilustrovanemu Tedniku“, „Učiteljskemu Toviarišu“ ter proti knjigam in tiskovinam, ki jih tiska imenovana tiskarna. — Sporočamo slavnemu c. kr. državnemu pravdnistvu, da je tako dejanje kaznivo po § 302. kaz. zak.

Križana resnica.

Gotovo zato, da dokažejo klerikalci v „Katoliški tiskarni“, kako umevajo misterij velikega tedna, potiskajo resnico ob tla in uganjajo svoje lopovščine neženirano naprej. Vajeni so takemu delu: v sreč zloba, zavist, egoizem in škodoželjnost, na licu krinka svetohlinstva. Če jim človek očita nepošteno dejanje, pregrešek proti § 302. kaz. zak., sleparstvo z glasovnicami, tatvino tiskovin, prešestovanje, denunciranje in umor na mladem, neomajno značajnem učitelju — se potulijo v kot, kriče o svoji nedolžnosti, obračajo oči k nebu in povijajo bele lilije v šopke, da jih ponese — hinavci — za velikonočno procesijo. Skoro bi dejali, da ni med njimi človeka, ki bi ne zatajil lastnega očeta, ako bi mu kazalo to kaj dobička. Toliko lažje jim je tajiti svojo lastno naravo, ker mislijo, da jih ne kažejo njih de-

janja v njih gusni nagoti. Ker pa sodimo ljudi po dejanjih, nam tudi rokovanjci iz Črnega grabna ob jubilejskem mestu v Ljubljani ne morejo zameriti, ako njih dejanja kvalifikujemo s pravo besedo: **lopovščina!**

Poročali smo že, da so črni samogoltniki podtaknili listu „Papier-Zeitung“ skozinsko zlagano notico, da je „Učiteljska tiskarna“ ustavila vsa izplačila in da stoji pred konkurzom. Ko smo to laž temeljito ovrgli, niso imeli lopovi toliko čuvstva pravičnosti — kdor krađe glasovnice, tiskovine, čast in nedolžnost, krađe tudi dobro ime! — da bi resnico popravili v svojih listih — ne! Šli so z lopovščinami še korak dalje in so nalagali še drug list, ki se bavi s tiskarsko stroko in ki se imenuje „Österreichisch - Ungarische Buchdrucker-Zeitung“. V 12. številki imenovanega lista čitamo to-le:

„Die Učiteljska tiskarna, eine Druckerei, welche von der slovenischen fortschrittlichen Lehrerschaft in Laibach, wahrscheinlich in Voraussetzung reichlichen Gewinnes gegründet wurde, ist in Zahlungsschwierigkeiten geraten. In der Druckerei des genannten Vereines wird das serbenfreundliche Tagblatt „Jutro“ hergestellt, durch dessen Druck das Geschäft noch mehr belastet wurde. In Mitleidenschaft gezogen sind der Lehrer-Witwen- und Waisen-Fonds sowie das Lehrerkonvikt, welche Gelder in der Druckerei angelegt haben.“

Te besede, ki so jih izglele klerikalne kukavice v nemško gnezdo, se glase kot „Slovenčeva“ natolcevanja v nemškem prevodu.

Najbrž je tej lopovščini kumoval kdo, ki bi se z vso opravičenostjo lahko odel s Smrdelovim čestitim imenom — jezik, slog in vsebina dokumentujejo piščevo vsestransko visoko inteligentnost!

Seveda je lopovščina za tiste, ki poznajo naše razmere, tako očitna, in za tiste, ki so jo provzročili, tako sramotna, da bi treba Judeža, ki jo je zagrešil, obesiti na prvo bližnje drevo. Lahko trdimo: Storili so vse, kar se da storiti, da bi uničili naš zavod! Mnogo zlih dejanj imajo podle duše že na svoji vesti, ampak z gonjo protinam so v lopovščinah dosegli rekord!

S tem so nas odvezali od vsake obzirnosti. Kanalije naj torej vedo, da jih zaničujemo od vsega srea, da niso vredne niti pljunčka v obraz, temveč naj hodijo od vsega poštenega sveta prezirani in zaničevani polastnem blatu! Oči stran od njih, da se ne okužimo!

Kadar bosta Smrdel ali Jeglič Nepomuški govorila v šoli o značajnosti, ni jima treba daleč iskati zgledov. Svoj kazalec naj obrneta na svojo osebo — tako lahko govorita brez besed! — Ako nam bo braniti svetost božje zapovedi, ki pravi, da ne želi svojega bližnjega žene, tedaj ne bomo več prizanašali niti katehetu, če pošlje deset posredovalcev k nam! — Ako bodo še lagali o svoji neoskrunjenosti in pribijali še nadalje resnico na križ, jim pa postrežemo s fotografijami nezakonskih otrok duhovnikov! — In tako dalje . . .

Sedaj je definitivno konec naše potrpežljivosti! Mi vendar ne moremo dopustiti, da bi lopovi brez kazni uničevali to,

kar smo z velikim naporom in z velikimi žrtvami ustvarili sami! **To je absolutno izključeno!**

„Slovenec“, ki ga je na Dunaju zatajil celo dr. Šušteršič, grozi, da nam ne izboljšajo plač. „Slovenec“ in njegova kompanija gotovo ne, ker nimajo 1. ničesar govoriti pri tem in 2. ker bi nam vzeli še to, kar imamo! S tem bi naš radi ustrašili. Ampak mi se ne bojimo tega gledališkega gročenja. Sicer nas pa še tako obilo gladovanje ne odvrne od započete boja: **rajši smrt nego prizanašanje lopovščinam!**

Svojo usodo pa imajo sedaj sami v svojih rokah! Naša orožarnica je dobro založena. Naše glavno orožje pa je pogum in čista vest, zato pa bo zmaga naša v boju za križano resnico!

Mi in „Slovenec“.

Laž, ki smrdi do neba, razglaša „Slovenec“ v svoji 81. štef. z dne 8. t. m. — V dokaz temu navajamo dobesedno to, kar smo pisali mi v zadnji številki, in to, kar piše „Slovenec“. Sodbo naj si napravi vsakdo sam, komentarja ni treba!

„Učiteljski Toviariš“.

Ze na četrtem avstrijskem katoliškem shodu, ki je bil 1. 1896. v Solnogradu, so klerikalci zahtevali, da mora biti ljudska šola konfesionalna in cerkev pa mora imeti sonadzorstvo nad ljudsko šolo. Klerikalcem se cede sline po tisti žalostni dobi, v kateri ljudski učitelj ni bil nič drugega kakor navadni mežnar. Na solnograškem katoliškem

„Slovenec“.

Očito brezveststvo. „Učiteljski Toviariš“ glasilno liberalnega učiteljstva, ki se tako milo priključuje, da se izvršuje bojkot proti „Učiteljski tiskarni“, pravi v svoji današnji številki, da „šola ne sme biti konfesionalna, to je katoliška“. Nadalje se poteguje zopet za uvedbo nepretrgane osemletne šolske dobe in končno se med raznoterstvi norčuje iz Sve-

LISTEK.

Drug za drugim . . .

Še diše po svežosti gruče gomil, ki so pod nje legli drug za drugim — Jeršinovec, Šile in Cepuder. Nisem poklican, da bi jim na tem mestu pisal dolgovazne nekrologe, v katerih bi poveljal njih visoke zasluge; storila so to že spretnjša peresa. Preostal mi je na to vrlo trojico samo še hvaležen osoben spomin, ki mi spleta zdaj izpod roke te skromne vrste.

Hudo je duši, ako jo stiska ena sama bridkost, ali še dosti hušje je, če jo stiskajo hkratu tri. Tako je bilo meni, ko sem videl tri odprte grobove prijateljev, tovarišev.

Smrt Jeršinovića me sama na sebi ni preveč iznenadila, ker je siromak že takrat hudo trpel na putiki, ko me je oče prvič peljal v šolo. Za mizo je sedel Jeršinović pri vpisovanju — palice obešene na kljuko. Še danes čutim, kako me je ljubko potrepal po rami: „Zdaj boš pa naš, kajneda!“ — Samo plaho sem mu prikimal, ker me je napolnilo s strahom vse, kar sem zapazil v tisti enolični, polmračni sobi. Ta strah pa mi je še povečal pogled na tiste trpke palice, ki sem se o njih namenu vse kaj drugega pred-

stavljaj nego to, čemer edino so služile. Oče me je namreč večkrat plašil, kadar sem mu že v predšolski dobi nagajal, da me popelje v šolo, kjer bom tepen z dolgo „šibo“. In to je imelo vedno uspeh . . . Ko sem se dvanajst let pozneje vrnil v Črnomelj, sem videl Jeršinovića že vsega osivelega v — vozičku. Zdaj bo že pet let od tega. Smrt njegova me ni iznenadila, a potrla mi je v duši drag spomin na prvo pot v šolo in z njim spomin na prvega učitelja, ki me je sprejel pod okrilje šole. Pokoj blagi duši! —

Izenadila pa me je Šilčeva smrt. Ko sem prečital v predzadnjem „Tovarišu“ nekrolog Jeršinovića, sem čisto nebrizno pogledal napis „† Pavle Šilo“ ter preskočil k Cepudrovima nekrologoma. Še na mar mi ni prišlo, da bi bil to naš vrlji tovariš iz Žirov. „Kdo drug je“, sem si mirno mislil. Nihče mi ni prej sporočil o njegovi bolezni, in ko sva se zadnjič videla ob njegovem povratku od Zavezinega zborovanja iz Novega mesta v hotelu Tivoli v družbi njegove dobre soproge in nekaj tovarišev, je bil šegav in židane volje po stari navadi. Takrat sem mu še objubil, da ga o prvi priliki obiščem v Žireh in da znam še morda kompetirati tja. Res sem imel namen, obiskati ga v letošnjih velikonočnih počitnicah, a zdaj mi je njegova nenadna smrt prekrizala načrt in v njem veselo misel, da

bi se spet enkrat vrlo pozabaval v družbi kratkočasnega tovariša.

„Ali je res mogoče? Pavle iz Žirov?“ — sem se nezaupno vpraševal, ko sem prečital besede o njem. Nikakor mi ni hotelo v glavo, da te vrle duše ni več med živimi . . . Ali moral sem se naposled uveriti o trpki resnici.

Zdaj ga bodo zaman iskale oči na prihodnji okrajni konferenci. Nič več ne bo Pavleta z dolgimi, košatimi brki, ki nam je lani toliko zabave delal z njimi, ko jih je moško česal, pa ne z nežno gizdalinsko krtačico, ampak s pravo pravcato krtačo. Da, cela krtača; saj toliko, da mu je šla še v žep!

Pavleta ne bo več . . . Trpka misel za nas, njegove kolege in gotovo za vsakogar, ki ga je poznal. Res, vse je minljivo, vse nestalno kakor pena. Jasno vidim to resnico ob Šileu. Kdo bi si bil mislil pred letom, da tega krepkega moža, skoro orjaka, v tako neznatnem času pogoltno nenasitno žrelo groba! . . . Prav kakor poje Prešeren:

Mor' biti, da kdor zdaj vesel prepeva,
v mrtvaškem prtu nam pred koncem dneva
molče trobental bo: „Memento mori!“

Uživaj nekaljeni mir, blagi tovariš!

In zdaj še Slavko! — Za dvema poštenima dušama je odplavala v kraljestvo pokoja še tretja — drug za drugim . . . Streslo me je zone po vseh živcih, ko sem zazrl njegov

parte, dasi sem zadnje mesece pogosto pričakoval katastrofe. Tovariši so me večkrat obvesčali o njegovem opasnem položaju in premnogokrat bi ga bil rad obiskal, saj sva si bila vdana prijatelja že v učiteljskih klopeh. Ali predaleč sem bil zdaj od njega, ni bilo časa ne novcev, ni bilo prilike. Tako se je zgodilo, da sem ga našel že jako slabega lanske počitnice v ljubljanski bolnici. Ves izpremenjen, upadel, zaznamovan s pečatom bele žene. V dno duše se mi je zasmilil, ali vendar sem to sočutje z vso silo prikrival, da bi ga siromak ne opazil.

Vtaknili so me bili baš takrat v borne vojaške cunje za en mesec. Tak sem odprl vrata njegove sobe. Nekaj časa me ni mogel spoznati. Kajpa, videla se nisva že prilično dolgo in potem še tiste usmiljenja vredne cape na meni! Tudi jaz bi ga ne bil poznal, da bi ga bil kje slučajno srečal.

Še zdaj ga vidim, kako od srea se je nasmejaj potlej moji karikaturi, tisti zamazani kapi, ki so jo pohlevno podpirala ušesa, tisti stokrat nagubani in zakrpani bluzi in tistim oguljenim, širokim hlačam, ki sem moral skoro previdno paziti, da nisem izgubil v njih svojih suhih krakov.

„Tak si kakor Bogpomagaj!“ Tako posrečena se mu je zdela ta sodba, da jo je smehoma še parkrat potrdil.

shodu se je tudi glede srednjih šol zahtevalo, da bodi verouk obligaten pri maturi in da imej v komisiji zastopnik škofov glede vseh predmetov iste pravice kakor vsi drugi člani komisije in učenci slabega vedenja in nereligioznega mišljenja naj se od mature izključijo. Klerikalcem je na tem, da bi dobili brezpogojno moč, vpliv in in poveljstvo v šoli, ker predobro vedo, da stranki, ki ima v rokah šolo, je zagotovljena bodočnost in obstanek. Upamo pa, da bo država že toliko previdna, da ne bo dala iz rok krasne stavbe nove šole, ki si jo je priborila z velikim trdom in katera je rodila že toliko dobrega sadu avstrijskim narodom.

Kak siromak je „vatiškanski jetnik“, razlaga list „La Pensere“, ki je dobro pončen o razmerah v Vatikanu. Dohodki znašajo: iz posestev 875.000 K, akcije, obligacije, rente 6.000.000 K, darovi 2.500.000 K, Petrov vinar 12.000.000 K, vsega skupaj okoli 21.375.000 K, po 5% obresti znaša kapital skoro pol milijarde kron. — Izdatki: plače za kardinale 875.000 K, večina njih ima še druge dohodke; za papežev gardo, sluge, služkinje itd. 3.970.000 K, za biblioteko, muzej itd. 1.250.000 K, za vzdrževanje Petrove cerkve 780.000 K. Torej skupaj okoli 6.785.000 K. Ostane torej papežu na leto 15 milijonov kron.

toga Očeta! Mi sicer o bojkoto zoper „Učiteljsko tiskarno“ in vse, kar tiska, ničesar ne vemo, ampak to vemo, da naše ljudstvo in sploh noben naš mislijenik ne sme imeti absolutno nič opraviti s tistim liberalnim učitelstvom, ki se tako očitno zavzema za poferrerenje naše krščanske šole in sramoti naša najsvetejša čustva, kakor se bo tudi vsak naš človek ogibal vsega, kar je količjak s tem učitelstvom v zvezi! Kdor „Jutro“ tiska, naj živi tudi od — „Jutra“!

Zelo hudo se godi „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani. Ker upravni svet te tiskarne še danes ni odgovoril, koliko dolga ima „Jutro“ pri tiskarni in kako je z „Učiteljskim konviktom“, „Učiteljsko hranilnico“ in „Vdovskim fondom“, je javnost postala pozorna in gospodm pri upravnem svetu postaja silno vroče. Ker se jim njihovi listi v velikih kupih pošiljajo nazaj in tudi ne morejo izterjati velikih terjatev za šolske tiskovine, ki so jih liberalni učitelji brez vesti in dovoljenja krajnih šolskih svetov naročili, danes miho prosijo državnega pravdnika, naj nastopi zoper — „Slovenec“, ki da oznanja bojkot proti „Učiteljski tiskarni“. To je znamenje, da se gospodje nahajajo v velikih skripelih. „Slovenec“ ni nobenega bojkota oznanjal, ampak ljudstvo je tega prepričanja, da liberalnega učiteljstva za njegove nesramno izbruhe v „Jutru“ in „Tovarišu“ ne bo podpiralo, ampak nasprotno, mu z navrhano mero povrnilo vse lopovščine.

Vsi na krov!

Klerikalci, ti smrtni sovražniki učiteljstva, preže po učiteljskem denarju. Da bi dosegli svoj namen, izkoriščajo nesrečno Slomškaro ter jih pošiljajo v boj proti naprednemu učiteljstvu in pa posebno še proti gospodarski organizaciji stanovsko-zavednega naprednega učiteljstva. Pred tremi leti so že poizkusili svojo srečo. Napadli so zahrbitno „Vdovsko učiteljsko društvo“. Izpodletelo jim je. Letos pripravljajo nov naskok na „Vdovsko učiteljsko društvo“. Pozivljamo tem potom vsakega stanovskozavednega naprednega učitelja, ki je član „Vdovskega učiteljskega društva“, da pride v torek, dne 18. aprila, dopoldne ob 10. uri, zanesljivo k občnemu zboru v Narodni dom. Vsi na krov!

„Ampak navsezadnje bi bil pa vendar stokrat rajši obsojen, skrivati se v takih cunjah, ki vise zdaj na tebi, nego boriti se tu v postelji z neusmiljeno boleznijo,“ je pripomnil naposled resignirano.

Potolažil sem ga, kar je bilo v moji moči in potlej sem se poslovil. Mrzla mu je bila roka, polobupan zadnji pogled in hitel sem ven, da se mi je tam otrla solza prijateljskega sočutja.

Pred mano leži zdaj nekaj njegovih pisem. V enem teh, datiranem 12. maja 1909., čitam:

„... Ali se spominjaš, kako smo včasih letali iz enega koneca v drugi, da zapojemo kako pesemco? In o maturi, ali veš, tam spodaj v onem gozdičku pod Švicarijo: kako smo se pilili za žive in mrtve. — Lepo je bilo, ne vem, če bo še kdaj!“

„... če bo še kdaj —“ kakor bi slutil, siromak, da „usojeni so rozi kratki dnovi.“ ...

Zdaj si rešen! Rešen boleznij, rešen krivic in prevar življenja! Blagor Ti! — Čili vsi, ki smo se po maturini valeti pred tremi leti razšli služiti si trpki kruh, si zdaj Ti, Slavko, prvi, ki si stopil tja, kamor pridemo tudi mi, Tvoji teptani tovariši, ko podležemo krutemu boju za obstanek.

Drug za drugim... na snidenje!

V. M a z i.

Kaj nameravajo klerikalci.

Klerikalni poslanec je izdal naprednemu učitelju tajnost, da imajo klerikalci v svojem programu, ugrabiti vsa gospodarsko organizacijo naprednega učiteljstva. V dosego tega namena morajo pa najprej pomnožiti z izdajicami številno članov Slomškove Zveze. — No, prepričani naj bodo, da se jim ta naklep navzlic vsem njih mahinacijam in lopovščinam ne posreči!

Da ne pozabimo.

Svoj čas je pisal Janko Nepomuk Jeglič naprednemu učitelju to-le pismo: Predragi. Presrečna Ti hvala na prijazni čestitki. Bodi zagotovljen, da sem obdržal jaz svoje staro prepričanje nespremenjeno in da cenim ter bom vedno cenil naš stan toliko, da „mi je čisto nemogoče družiti se z nasprotniki učiteljstva. Živio svobodno miselno učiteljstvo! Iskren pozdrav! — Jeglič I. r.

Kako bo volil Janko Nepomuk Jeglič v občinski svet,

naj kaže ta-le njegova izjava: Izjavljam, da nikakor ne simpatizujem s klerikalci ter bom kot odločen pristaš narodnonapredne stranke volil kandidata, katerega se priporočam. Sploh pa si štejem v dolžnost delovati z vsemi močmi za uresničenje idej, katere goji napredno učiteljstvo slovensko.

Na Rakeku, dne 9. sept. 1900.

Janko Nep. Jeglič, nadučitelj.

Značilno za Jegličev značaj je dejstvo, da je sedaj ta „odlični pristaš narodnonapredne stranke“, kakor pravi sam, za občinski svet ljubljanski kandidat — klerikalcev! Res, značaj!

To naj oznanjujejo kateheti otrokom v šoli,

kako klerikalni veljaki kradejo čast in ugled poštenim ljudem, kako sami sleparijo, kako po krivem obrekujejo, kako sami greše zoper nečistost, da podpirajo tiste, ki izmikajo tiskovine, ki kažejo in škodujejo bližnjemu na lastnini, Te zglede naj porabijo kateheti v šoli pri razlaganju božjih resnic!

Tovariši, tovarišice!

Vsi do zadnjega na agitacijo za naše liste, naše tiskovine, našo tiskarno, naše zavode, naša društva! — Sedaj smo v vojni, v najhujšem ognju! Vsi na boj! Vsi do zadnjega na boj! Omahljivec nesme biti v našem številu! Na boj, junaška kri!

Že se jim blede!

Sinočnji „Slovenec“ (št. 85. z dne 13. aprila 1911) jasno priča, da se je našim premilim prijateljem zmešalo. Pravijo namreč, da „Učiteljski konvikt“ zato berači, ker je „Učiteljska tiskarna“ nujne pomoči potrebna. Dalje pravijo, da je upravni svet te tiskarne v „Jutru“ izjavil, „da fondi „Konvikta“ in „Vdovskega zaklada“ nesejo tiskarni ne vemo že koliko obresti“. — Ta čudovita „Slovenčeva“ mešanica priča, da nimamo opraviti samo z lopovi, ampak tudi z norci. Ne dajo miru pa ga ne dajo! Torej dobro! Prihodnjic se pomenimo drugače. V isti številki neka prispevka opeva Jelenc. Prihodnjic jim tudi mi zapojemo lepo pesemco. Naj nam verjamejo, da jim ne ostanemo ničesar dolžni!

Javno vprašanje gospodu dež. predsedniku baronu Schwarzu.

Že preje smo večkrat trdili, da se vrše vsa imenovanja učiteljstva danes v znamenju političnega prepričanja in pristranosti. Kvalifikacija, ki jo s tem izrekamo šolskim zastopom, si dajejo ti sami. Proti objektivnosti nimamo ničesar in najsi ta zadene nas. Nikakor pa ne moremo molčati in tudi ne bomo molčali, če se vrše in rešujejo vse šolske zadeve pod takim političnim terorizmom, kakor se to vrše dandanes, kakor se niso vršile še nikdar prej in se tudi ne bodo vršile nikdar pozneje. Najmanj pa moramo pripustiti, da bi se politična pristranost zavlačevala v c. kr. šolske zastope.

Proti temu mora napredno slovensko učiteljstvo, ki tvori nadtričetrtinsko večino vsega

slovenskega učiteljstva najodločneje protestirati in pozivlje vnovič c. kr. deželno vlado, da čuva zakon in lastno avtoriteto.

Nešteto slučajev smo že navedli. Krivic smo našli že toliko, da bi se že vsaki vladi pričelo studiti lastno postopanje, le naša c. kr. dež. vlada se ne zmeni za vse vandalsko početje naših šolskih korporacij.

Učiteljstvo bo zaradi tega primorano, da vse te slučaje izroči višji instanci v državi, da se samo zavaruje pred nadaljnim takim početjem, ker so v to poklicane oblasti pokazale, da same pripustijo šolstvo in učiteljstvo demoralizaciji.

Če ga pripustčajo one, ga ne bomo pripustčali mi; če nas pripustčajo oni, se ne bomo pripustčali sami!

Poleg nešteto dokazov pristranosti priobčujemo danes nov dokaz, ki pa ne izvira iz naših vrst, temveč iz klerikalnih vrst samih.

„Slovenec“ tekočega leta št. 76. piše: „Ganglovcem“ v album. Da bodo liberalni učitelji vedeli, koliko veljajo pri našem ljudstvu, jim objavljamo pismo, ki ga je te dni prejela „Slomškova zveza“. Ponatisnemo — razen imen — doslovno: „Slavno tajništvo! Krajni šolski svet v J. J. se obrača na slavno Zvezo in prosi, da se mu naslednja prošnja primerno ugodi. Tukajšnja nadučiteljska služba bo še enkrat razpisana, ker je krajni šolski svet odklonil prošnjo nadučitelja J. J. Poizvedel je namreč, da je velik nasprotnik duhovščine in prijatelj alkohola in ga je vsled tega odklonil. Zdaj pa prosimo, da priporočite kakega boljšega učitelja katoliškega mišljenja, da ne bo kak velik liberalec. S spoštovanjem. — Dne 28. marca 1911. Krajni šolski svet v..., J. J., predsednik. Z enakimi in podobnimi prošnjami lahko postrežemo dan na dan.

Iz tega dopisa lahko predsedstvo c. kr. deželne vlade jasno razvidi, da se tako klerikalci že sami norčujejo iz pristranega postopanja šolskih korporacij in jih na ta način kompromitujejo.

Tako uradujejo naše šolske korporacije! Komu „bolj“ nego nam [bode „Slovenec“ ustregel, če nam postreže z vsemi takimi poročili, kar se jih je v zadnjih dveh letih pod patronatom slavne c. kr. deželne vlade dogodilo — ker teh ni malo. Na gospoda predsednika c. kr. deželne vlade pa stavimo vljudno vprašanje: Kdaj je postala Slomškova Zveza ekspozitura šolskih oblasti in korporacij in koliko se strinja to z avtoriteto slavne c. kr. deželne vlade, da nikakor neče napraviti takemu početju — konec.

Reforma ljudske šole.

Klerikalci so že vedno bili in tudi bodo za konkordatno šolo. Državni ljudskošolski zakon v Avstriji, ki ga je novela iz l. 1883. jako poslabšala hočejo naši klerikalci potisniti zopet za eno uro — nazaj!

Manever je tak-le in ga utemeljujejo tako-le:

Predlog posl. Boškarja, dr. Verstovška in tovarišev za izpremembo državnega ljudskošolskega zakona v svrhu reformiranja avstrijskega ljudskega šolstva.*

Že več kot štiri desetletja obstoječi državni ljudskošolski zakon od leta 1869. je jasno pokazal ne samo prednosti, temveč tudi pomankljivosti in slabe posledice, katere občuti posebno kmečko prebivalstvo.

Izkusnja uči, da omenjeni zakon ni mogel izpolniti od vseh krogov priiskovanih ugodnih uspehov glede ljudskošolske izobrazbe.

Temeljita preosnova državnega ljudskošolskega zakona po zadostnem uvaževanju onih osnovnih načel, katere potrebuje vedno naraščajoča izobrazba poklica vseh tako različnih stanov v mestu in na deželi, ni samo zaželena, temveč na kmetih naravnost nujna.

Pri vsem kmečkem prebivalstvu, tako za poljedelce kakor tudi za druge stanove na deželi, pridejo glede izpremembe ljudskega

* Če so omenjeni predlog že stavili ali so ga morali zaradi razpusta državnega zbora opustiti — nam ni natančneje znano. Uredn.

šolstva posebno sledeča osnovna načela v pošte:*

1. Kot začetek šolske obveznosti se naj določi izpolnjeno sedmo leto starosti.

2. Šolska obveznost traja polnih šest let. Vse tako za otroka, kakor za šolo škodljive olajšave šolskega obiska se morajo med poljetjem opustiti.

3. Na takih ljudskih šolah, kjer to zahtevajo poučne potrebnosti, gospodarske razmere prebivalstva, potne in vremenske razmere šolskega okoliša, se naj na prošnjo vseh občinskih ali krajnih šolske oblasti uvede poldnevni pouk.

4. Na ljudskih šolah na kmetih se naj učni red v toliko izpremeni, da se bo v zadnjih dveh letnikih uvedel poljedelski pouk, kakor to odgovarja starosti in razumnosti otrok.

5. Učni redi na učiteljskih se morajo v toliko razširiti in izpopolniti, da bodo iz zavoda prihajajoče učne moči sposobne vsaj glede glavnih panog kmetijstva zadostno poučevati.

6. Po končani šestletni šolski obveznosti naj sledi dveletni, obvezni nadaljevalni pouk v smislu razmer dotičnega kraja in potreb dotičnih stanov.

7. Namenu odgovarjajoče učne knjige in za gospodarski pouk potrebne učne pripomočke naj se pravočasno preskrbi.

Navedena osnovna načela ne temeljijo samo na najnih potrebah, temveč so upravičena že v dejstvu, da je za vse druge poklice preskrbljeno za nadaljno izobrazbo, saj je že skoraj v vsakem trgu obrtno-nadaljevalna šola za višjo izobrazbo in prospeh obrtnikov.

Naj se torej tudi kmečki mladini ne odtgne možnost, da si postavi temelj za poklicno samoizobrazbo brez trajne velike škode za poljedelstvo in nič manj za splošno ljudsko blagostanje.

Rad tega stavimo podpisani predlog: Visoka zbornica izvoli skleniti: Visoka c. kr. vlada se pozivlja, da preosnovno drž. ljudskošolskega zakona od l. 1869 po zgoraj navedenih osnovnih načelih kolikor mogoče hitro izvede in visoki zbornici tozadevno vladno predlogo v odobrenje predloži.

Mi se vdržimo še za sedaj vsake izjave v tem vprašanju.

Pripominjamo le, da je vada dobro nastavljena, in v znamenju zgoraj navedenih točk mislijo pognati ljudstvo v boj za konfesionalno šolo.

Zgoraj navedene točke so le pesek v oči, da pridobe ljudstvo za svoje namene. Toda važnejše od teh točk je tudi za naše klerikalce ozadje, ki ga previdno skrivajo, ker z njim se še ne upajo na dan. Da bi pa šolski boj bili s svojim pravim in glavnim namenom, tega pa še celo ne!

Naše stališče je tako: če se zavzamemo za ljudsko šolo ali ne, nas bodo klerikalci razkričali za nasprotnike ljudstva in šole, ki jo oni njemu žele pridobiti.

Računajo torej na kratkovidnost ljudstva, ki naj bi z zgoraj omenjenim predlogom odobrilo vse točke njih šolske reforme.

O demagogiji, ki se je pri tem poslužujejo, niti ne govorimo.

Skupno poučno potovanje slov. učiteljev in učiteljic o velikih počitnicah 1911.

Na poziv, ki ga je objavila Slov. Šolska Matica pod gorenjim naslovom v vseh slov. šolskih listih, se je oglasilo dozdaj 34 udeležencev, dam in gospodov, vsakih blizoma polovica. Ni sicer veliko to, osobito, ker so se nekateri oglasili samo pogojno. Toda za prvi poizkus jih bo menda moralo biti dovolj. Morebiti pa se še kdo oglasi. Samo ne prepozno, prosim, ker bo treba poskrbeti še marsičesa in tu bo treba vedeti, koliko oseb?

Predlagalo se je, naj izpustimo Bled in Bohinj, ki sta neki itak že vsakemu znana. Jeli res? „Le kar na morje!“ pravijo, „to nam je novo.“ Pa dobro! Kdor je za to, naj se oglasi z dopisnico! Večina naj odloči!

Podrobni načrt se objavi pozneje. Bržčas nastopimo potovanje 20. avgusta.

Na snidenje!

H. Schreiner.

* Pri vseh točkah primerjaj „Miali o reformi ljudske šole“ (A. Požegar) „Popotnik“ 1911.